

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasi avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljke je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto velja . . . 8 K pol leta . . . 4 " četrta leta . . . 2 " posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h " " dvakrat . . . 12 " " " trikrat . . . 10 " za nadaljnja izvršenja od petit-vrste po 8 h. Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

Slavimo svoje može!

6. septembra pr. l. je zadela bridka izguba slov. učiteljstvo — umrl je tedaj mož, dika našega stanu, preminil je tov. **Vekoslav Strmšek**. Ni treba še posebe opozarjati na njegove vsestranske zasluge; ohranile so v nas trajen spomin. Da pa se ta ovekoveči v kraju, kjer je deloval največ in najdlje, je sklenilo "Šmarsko-rogaško učit. društvo", da mu vzida spominsko ploščo na šolskem poslopju pri Sv. Petru na Medvedovem selu.

Naj pokaže vse slovensko učiteljstvo, da ve vredno častiti svoje zaslužne tovarišepokojnike, in zato se obračamo nanje s prošnjo, naj prispeva v ta namen!

Stroški so proračunjeni na približno 500 K. Prispevki, katerih izkaz se bo objavljaval v "Učit. Tov.", naj se pošiljajo na naslov: Hinko Šumer, učitelj v Šmarju pri Jelšah.

Za "Šmarsko-rogaško učit. društvo":
Pav. Flerč, Tomo Kurbus,
t. č. tajnik, t. č. predsednik.

Hlapec Jernej in njegova pravica!

Na Črnem vrhu nad Idrijo službuje nadučitelj tovariš Fran Silvester. Nobenemu učitelju ni službena pot posejana z rožicami, tovarišu Silvestru pa najmanj. Črnovrški občini vladajo namreč kar trije župani: župnik, kaplan in klerikalni župan Rudolf, in pod terorizmom te čedne trojice mora trpeti tovariš Silvester najhujše krivice, ki so toliko večje in občutnejše, ker ga ne ščiti niti okrajni šolski svet v Logatcu, ampak se je postavil ostentativno na stran za-

tiralcev črnovrških naprednih občanov: cesarska kraljeva politiška in šolska oblast se je udinjala v službo stranke kranjskih klerikalcev, da ubije napredni element v deželi in da ugrabi naprednemu učitelju pravice, ki mu jih zagotavlja zakon.

Črnovrški župan Rudolf, ki ga omenjamo z vsem primernim spoštovanjem, je izpustil iz volilnega imenika deželnozborskih volilcev tovariša Silvestra. Seveda, Rudolfu je poznavanje zakonov nekaj popolnoma tujega, zato tudi ne more pomniti jasnega besedila paragrafa prvega (točka 2., al. f.) občinskega volilnega reda in § 13. (točka a) volilnega reda za kranjski deželni zbor z dne 5. novembra 1898. l. To bi bilo pri možeh Rudolfove sorte naposled oprostljivo, ker je pri takih individuih politiška strast jačja in merodajnejša od poznavanja zakona in od pravnega čuta.

Ker je bil tov. Silvester mnenja, da niso vse pravice in vseh avstrijskih zakonov vzeli v zakup na Črnem vrhu, nego da bo c. kr. politiška oblast štela pravico in zakon, ki ju mora šteti, je potrkal pri okrajnem glavarstvu v Logatcu, on, ubogi hlapec Jernej, češ, dajte mi pravice!

Toda c. kr. oblast v Logatcu, politiška in šolska, je vzela v roke mero pristranosti ter je njemu, ubogemu hlapcu Jerneju, odmerila postavo, kakršne ne pozna noben avstrijski zakon. Dalo bi se sklepati, da vlada v starem grajskem poslopju logaškem za pisalno mizo gospoda okrajnega glavarja, ki je obenem, žal, predsednik okrajnega šolskega sveta, to-le pravno prepričanje: "Ubogi hlapec Jernej iz črnovrške šole, ne išči pravice pri nas, ker je nimamo zate!"

To je čisto jasno: če pogine od gladi berač, kaj potem, saj je bil le berač! Če je deležen popolne brezpravnosti učitelj, kaj potem, saj je bil le učitelj!

Razsodba c. kr. okrajnega glavarstva je zanimiva v vsakem primeru: zanimiva je za pravnika in tudi za — jezikoslovca. Ko jo prečita ta poslednji, se mora prijeti za glavo, ako ga prej ne vrže ob tla omotica. Poleg pravice natezajo na Prokrustovo posteljo ubogi slovenski jezik s tako neusmiljenostjo, da je treba proti temu najglasnejše protestovati! No, pa saj je oboje v škodo in le na žalost hlapcu ubogemu Jerneju, nadučitelju s Črnega vrha!

Na tistem papirju stoji črno na belem: "Z ozirom na Vaše, pri županstvu v Črnem vrhu na zapisnik dane pritožbe zadevno volilnega imenika za deželnozborsko volitev,

1. da se je Vam samemu zabranil vpogled v volilni imenik,

2. da se Vam je zabranil vpogled v volilni imenik v spremstvu volilca Antona Lampeta z namenom, da napravite Vi zabilježke,

3. da se Vam je zabranil prepis volilnega imenika, in pa

4. glede zahtevka, da naj c. kr. okrajno glavarstvo razpoloženi volilni imenik na podlagi dat c. kr. davčnega urada v Idriji v njegovi popolni ureditvi glede davčne moči posameznih volilcev natančno preišče.

Vam naznanjam, da vse Vaše pritožbe in Vaš zahtevek v polnem obsegu zavrnem, ker Vam, kateri pravico voliti nimate, torej kot nevolilcu, čemur sami ne oporekate, da ste to po § 25. deželnozborskega volilnega reda sploh nobena reklamacija ne pristoji tem manj vpogled v volilni imenik bodi si sam ali pa v spremstvu volilca in zabilježki tudi volilcem niso dovoljeni; ampak po § 24. citiranega volilnega reda le upogled, tem manj Vam kot nevolilcu.

Pod točko 4 označeni zahtevek je pa tako splošen in postavno neutemeljen, da

se ga pri opravičenem volilcu kot reklamacijo ne more smatrati, tem naj se pa more na vaš zahtevek ozirati, stavljen od volilno pravico neimajočega.

Zadevno poziva gospoda župana, da nimate v občinski pisarni ničesar opraviti in pa zadevno protesta zoper izraz gospoda župana "Vaše polje je v šoli in ne tukaj", kateremu pozivu in izrazu moram le pritrditi, in pa zadevno protesta zoper izraz g. župana "da ste sleparili pri prepisovanju imenikov državnozborske volitve" omenim, da Vam je, v kolikor se to zadevno na časti razžaljenega čutite, prosto iskati si zadoščenja sodnijskim potom.

Zoper predstojeci odlok prosta Vam je pritožba na c. kr. deželno vladu v Ljubljani tekom 14 dni, po dnevu dostave, vložiti bi se imela pri podpisnem c. kr. okrajnem glavarstvu.

Kot predsednik c. kr. okrajnega šolskega sveta pa ne morem opustiti pripombo, da moram Vaše nastopanje v občinski pisarni in Vaše vedenje tamkaj kot najostreje graje vredno obsojevati. Ekel m. p. C. kr. okrajno glavarstvo Logatec, dne 4. februarja 1908.

Mislimo, da je ta obsodba tako značilna, da bo treba o nji govoriti še kje drugod, saj se skoraj ne more verjeti, da je kaj takega mogoče v ustavni državi, kjer velja še danes člen II. državnih osnovnih zakonov z dne 21. decembra 1867. l., ki pravi: Pred zakonom so vsi državljani enaki.

"Utemeljevanje" okrajnega glavarstva je lahko izpodbiti, in sicer z zakonom.

Nadučitelju Silvestru je bil zabranjen vpogled v volilni imenik, in okrajni glavar odobrava to, čeprav govori § 24. deželnozborskega volilnega reda: "Imenik mora občinski predstojnik v občinski uradni pisarni razgrniti

LISTEK.

Francišek Raktelj.

Zvonovi zvonite, domov ga spremitite; gre z dela in teže učitelj — trpin.

Dolg izprevod se je pomikal dne 11. t. m. po ljubljanskih ulicah proti pokopališču k Sv. Križu. Spremljali smo k zadnjemu počitku ravnatelja Franciška Raktelja, ki je dne 9. t. m. po mučni bolezni za večno zatisnil svoje oči. Dasi smo vedeli, da ima blagi pokojnik neozdravljivo bolezen — imel je namreč raka v čreveh — nas je njegova smrt jako protresla. In kako tudi ne! Saj je malo takih mož, ki bi se mogli na njih preteklost in življenje ozirati s tako ponosno samosvestjo, kakor to storimo lahko pri šolskem ravnatelju Raktelju, ki nam v ogledalu njegovega mukotrpnega življenja odseva najprijaznejši obraz blagega človekoljuba. In res je bil Raktelj človekoljub v pravem pomenu besede, ker je celih 51 let svojega življenja posvetil in žrtvoval blagru in sreči slovenske mladine in človeštva. Ni treba še posebej poudarjati, koliko skrbi, težav, bridkosti in trpljenja je prebil vrli mož v teh letih. A vendar je vedno in dosledno radovoljno

nosil odločene mu križe in težave in tudi dosledno deloval v prid človeštvu. Zato ga je pa vsak spoštoval, kdor ga je poznal, in najlepši dokaz tega spoštovanja je bil pa njegov veličasten pogreb. Pred hišo žalosti so mu zapeli tukajšnji učiteljski Angelik Hribarjevo žalostinko: "Človek, glej!" Ko so utihnili zadnji milodoneči akordi genljivega petja, so vzdignili utrjenega Raktelja ter ga položili na mrtvaški voz. Solze žalosti so zaigrale marsikomu njegovih častilcev in prijateljev ob tem trenutku v očeh. Na to se je začel pomikati dolgi izprevod. Za križem se je uvrstila pod spremstvom svojih učiteljev mladina II. mestne osemrazredne deške ljudske šole, kjer je pokojnik služboval. Za krsto so stopali vzorno vzgojeni otroci pokojnikov, in sicer: hčerka Minka, ki mu je gosposinjila, župnik Rudolf in c. kr. stotnik Teodor. Za ostalimi sorodniki smo zapazili gg. deželna šolska nadzornika Fr. Hubada in Fr. Levca in ravnatelja A. Črničca kot zastopnike deželnega šolskega sveta; mestni šolski svet so zastopali gg. župan Ivan Hribar, magistratni ravnatelj I. Vončina, magistratni svetnik E. Lah, okrajni šolski nadzornik A. Maier i. dr. Za temi oficijelnimi zastopniki so se uvrstili p. t. gg. predsednik deželnega sodišča

A. Levičnik, sodni nadsvetnik J. Polec, deželni odbornik P. Grasselli, polkovnik Lukane pl. Savogradski, vladni svetnik A. Senekovič, srednješolski profesorji, polnoštevilni učiteljski zbori vseh mestnih ljudskih šol in dolga vrsta drugih pokojnikovih častilcev iz vseh slojev ljubljanskega prebivalstva in z dežele. Na pokopališču so mu zopet zapeli učiteljski pod vodstvom četrtletnika g. Vasteja "Blagor mu!"

Pač res, blagor mu, blagemu Raktelju, ker lahko mirno počiva, zakaj izpolnil je vse, kar mu je bilo izročeno: bil je usmiljen človekoljub, bil je vzoren oče svojim otrokom, bil je zaslužen učitelj in vzgojevalec šolski mladini, bil je očetovski nadučitelj in voditelj svojemu podrejenemu učiteljstvu, bil je vrl napreden tovariš in zvest prijatelj. Vse najboljše učiteljske lastnosti so bile združene v pokojnem ravnatelju Raktelju. Blagor mu!...

Francišek Raktelj je bil rojen dne 12. septembra 1833. l. v Starem trgu pri Ložu, kjer je bil njegov oče učitelj. Prve nauke je užival v domači šoli ter je potem nadaljeval svoje študije v Ljubljani, kjer je l. 1851. prebil s prav dobrim uspehom zrelostni izpit na tedanjem učiteljskem in po dveletnem službovanju pa istotam izpit učne usposobljenosti. Služboval

je potem celih enajst let kot provizorični učitelj na ljudskih šolah na Blokah, v Radovljici in na Dobravi pri Ljubljani. Od tu je bil imenovan l. 1863. zaradi izredne marljivosti in sposobnosti za stalnega učitelja na II. mestno deško ljudsko šolo v Ljubljani. L. 1889. je bil imenovan na tej šoli nadučiteljem in šolskim voditeljem, ki je bil kot tak v vsakem oziru popolnoma na svojem mestu. Njegovi bivši učenci in tovariši so polni laskave hvale o Raktelju kot učitelju, vodji in tovarišu. Nikdar ni bilo nesporazumljenja in prepira med njim in podrejenim mu učiteljstvom, ampak vedno je sijalo za njegovega vodstva solnce zadovoljnosti, veselja do dela, odkritosrčne kolegialnosti in prijateljstva na ta zavod. Vsak učitelj, ki je služboval pod njim, se ga s hvaležnostjo in veseljem spominja in mu bo ohranil blag spomin. Blagor mu!...

Leta 1902. je stopil Raktelj po 51 letnem zvestem in vzornem službovanju v stalni pokoj. Ob tej priliki je bil odlikovan za zasluge od Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. z zlatim zaslužnim križcem. Ob njegovi 50 letnici je pa dobil častno medaljo za zvesto službovanje in naslov šolskega ravnatelja; občinski svet ljubljanski ga je pa imenoval ob tej priliki meščanom ljubljanskim ter mu podaril krasno